

Bestuurlijke nota

Ondermijning

november 2022

Ondermijning

Achtergrond

Verschillende incidenten in Zoetermeer de afgelopen jaren hebben het thema ondermijning op de kaart gezet. Vanaf 2018 is ondermijning als één van de speerpunten in het integraal veiligheidsbeleid opgenomen. Vóór die tijd was het beleid gericht op het bestrijden van 'georganiseerde misdaad'. Er wordt nu samengewerkt met verschillende partners om ondermijning te bestrijden. Ook vraagt de gemeente inwoners en ondernemers, als ogen en oren van de stad, om signalen die op ondermijning kunnen wijzen door te geven.

De aanpak van ondermijning bevindt zich naar haar aard veelal onder de radar. De rekenkamercommissie wilde daarom een onderzoek uitvoeren naar dit onderwerp, ter ondersteuning van de raad in de (bestuurlijke) aanpak van ondermijning. Het nu voorliggende onderzoeksrapport biedt een beschrijving van ondermijnende praktijken in Zoetermeer en van de (knelpunten in de) aanpak daarvan.

Rekenkameronderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door LokaleZaken en is gestart in mei 2022. Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, is een documentenanalyse uitgevoerd. Daarnaast is met ruim 20 mensen gesproken. Ook is er een groepsgesprek gevoerd met raads- en commissieleden. Tot slot hebben de onderzoekers geobserveerd op locaties die in de interviews werden genoemd vanwege ondermijnende activiteiten.

Vlak na de start van het rekenkameronderzoek, heeft LokaleZaken een rapport afgerond naar aanleiding van een analyse van de gemeentelijke veiligheidsorganisatie. Deze analyse werd gemaakt op verzoek van de burgemeester en in opdracht van de teammanager Openbare Orde en Veiligheid (OOV), en betrof het veiligheidsdomein in de breedte. Het voorliggende rekenkameronderzoek richt zich meer specifiek op (de aanpak van) ondermijning. Waar relevant, is materiaal uit de brede analyse meegenomen in dit rekenkameronderzoek.

Gedurende de looptijd van het onderzoek werden de coalitieonderhandelingen gevoerd. In het daaruit volgende coalitieakkoord 2022 – 2026 is een jaarlijks budget van € 650.000 opgenomen voor de ondermijningsaanpak (waarvan tweederde bestemd is om tijdelijke capaciteit structureel te maken). Tot die tijd was er alleen tijdelijke financiering beschikbaar.

In dit onderzoek is aandacht gegeven aan de betrokkenheid van de gemeenteraad bij de ondermijningsaanpak. Een deelvraag daarbij was in hoeverre de raad zich bewust is van zijn eigen rol bij (het voorkomen van) ondermijning? Op deze deelvraag heeft het onderzoeksbureau geen antwoord kunnen geven.

Conclusies

1. Situationele en sociaal-economische factoren maken Zoetermeer kwetsbaar voor ondermijning. Situationele factoren zijn bijvoorbeeld het kenmerk van Zoetermeer als groeigemeente en de goede bereikbaarheid van de stad. Een sociaal-economische kwetsbaarheid is bijvoorbeeld de ongunstige trend die het rapport Louter constateerde.
2. Zoetermeer heeft ondermijning lang veronachtzaamd. Dit heeft gezorgd voor bijvoorbeeld achterstand in het Bibob-beleid. Ook bestaat er een risico op een waterbed-effect van criminaliteit op bedrijventerreinen, aangezien omliggende gemeenten hier al een intensieve aanpak op kennen.
3. Zoetermeer heeft – nog steeds – minder fte beschikbaar voor de aanpak van ondermijning dan vergelijkbare gemeenten.

4. Er is geen helder omschreven en integraal beleid tegen ondermijning. De aanpak is gefragmenteerd. Er is bijvoorbeeld geen structurele publiek-private samenwerking en niet alle relevante informatie bereikt de regisseur ondermijning.

Aanbevelingen

Aanbevelingen aan de raad en het college

1. Werk aan een integrale aanpak van ondermijning, waarin een heldere visie wordt gekoppeld aan de inzet en betrokkenheid van de relevante ambtenaren (nadrukkelijk ook van andere afdelingen dan VVH). Blijf werk maken van preventie en pak de criminaliteit aan met handhaving door veiligheid te incorporeren in het wijkgericht werken.
2. Onderken dat ook leden van het gemeentebestuur en ambtenaren doelwit kunnen zijn van ondermijnende activiteiten. Zorg ervoor dat signalen van misplaatste beïnvloeding (of vermoedens daarvan) in vertrouwen met elkaar besproken kunnen worden.

Aanbevelingen aan het college

1. Richt de ondermijningsaanpak niet alleen op daders, maar heb ook oog voor mensen die zowel dader als slachtoffer zijn. Zorg ervoor dat informatie over de grenzen van het sociaal domein en de OOV-organisatie heen gedeeld wordt. In dit kader verwijst de rekenkamercommissie naar de bestuurlijke nota in het onderzoek [Veiligheid en zorg](#), waarin enkele observaties (zie kader hieronder) ten aanzien van het Sociaal Domein zijn geformuleerd, onder andere op het gebied van gegevensdeling.
2. Organiseer positieve coalities en publiek-private samenwerking met bonafide (georganiseerde) ondernemers en intern met Economische Zaken en Ruimtelijke Ordening, zodat de anonimiteit en daarmee speelruimte (met name op bedrijventerreinen) voor criminelen vermindert.

Observaties ten aanzien van het Sociaal Domein

Over de toepassing van de persoonsgerichte aanpak plaatste de rekenkamercommissie de volgende observaties ten aanzien van het Sociaal Domein:

- Met betrekking tot gegevensdeling valt op dat jongeren (en hun ouders) medegedeeld krijgen dat zij besproken worden in het UVZ (Uitvoeringsoverleg Veiligheid en Zorg), terwijl binnen het Sociaal Domein om toestemming wordt gevraagd alvorens een casus te bespreken. Die toestemming wordt vaak, maar niet altijd, gegeven.
- Binnen de persoonsgerichte aanpak blijft de netwerkregisseur in beeld totdat de jongere weer "op het rechte pad" is. De netwerkregisseur voert zowel proces- als casusregie.
- De persoonsgerichte aanpak staat een integrale aanpak voor. Er wordt niet alleen gekeken naar problematiek op het vlak van veiligheid, maar ook op die van zorg en welzijn. Of dit andersom ook gebeurt is zoals aangegeven niet onderzocht.

Uit dit onderzoek blijkt dat het langdurig begeleiden van een zaak/jongere een belangrijke succesfactor is van de persoonsgerichte aanpak. In de maatwerk aanpak binnen het Sociaal Domein wordt de regie al in een eerder stadium weer overgedragen aan het betrokken gezin.

Een andere belangrijke succesfactor is de focus op het hele gezin gekoppeld aan aandacht voor meerdere leefgebieden, om te voorkomen dat een volgend gezinslid een problematiek ontwikkelt en het gezin in een negatieve spiraal terecht komt.